

آزاداندیشی می تواند جامعه را به شرایط ایده آل نزدیک کند / آزاداندیشی خطاب به همه اجزای جامعه است

یک عضو هیئت علمی دانشگاه کاشان با بیان اینکه اگر از آزاداندیشی سخن می گوئیم خطاب ما به همه اجزای جامعه است ...

یک عضو هیئت علمی دانشگاه کاشان با بیان اینکه اگر از آزاداندیشی سخن می گوئیم خطاب ما به همه اجزای جامعه است و همه ارکان و عناصر جامعه باید در این جهت وظیفه و نقش متعارف و مورد انتظار خودشان را ایفا کنند، گفت: در سایه آزاداندیشی می توانیم دستخوش تحولات خوبی شویم که جامعه ما را به شرایط ایده آل خودش نزدیک کند. دکتر مصطفی عباسی مقدم، عضو هیئت علمی دانشگاه کاشان در گفتگو با خبرنگار مهر در مورد تأثیر و نقش آزاداندیشی در گسترش و توسعه علوم گفت: عوامل متعددی در گسترش علوم و معارف علمی و دینی در جامعه وجود دارند. مثلا وجود ابزارهای مختلف، روحیه پژوهشی در جامعه، روحیه علمی در جامعه یعنی روحیه پذیرش یافته های جدید علمی، علاقه جامعه به پیشرفت و دانش و ... عواملی هستند که می توانند به گسترش دانش و فرهنگ جامعه کمک کنند.

وی افزود: اما یکی از مهمترین عوامل گسترش دانش و فرهنگ جامعه وجود فضای آزاداندیشی است و اهمیت این امر به خاطر این است که هم تک تک مردم می توانند در آن نقش داشته باشند و هم حکومت و هم نهادهای واسط بین دولت و مردم یعنی نهادهای مدنی. همه این سه بخش یعنی دولت و حکومت، نهادهای مدنی و آحاد مردم نقش جدی در ایجاد فضای آزاداندیشی دارند. همه چیز هم منوط به اراده حکومتها نیست و خود جامعه هم باید علاقه مند و نسبت به فضای آزاداندیشی و تلاش همه جانبه علمی و فرهنگی پذیرا باشد.

عضو شورای پژوهشی مرکز هماهنگی، توسعه و ترویج فعالیتهای قرآنی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در ادامه سخنانش اظهار داشت: پس اولاً باید توجه داشته باشیم که اگر از آزاداندیشی سخن می گوئیم خطاب ما به همه اجزای جامعه است و همه ارکان و عناصر جامعه باید در این جهت وظیفه و نقش متعارف و مورد انتظار خودشان را ایفا کنند تا این فرآیند نتیجه مطلوب خود که گسترش دانش و فرهنگ است، برسد. تجربه تاریخی هم نشان داده که در هر جامعه ای، هر زمانی مجال و فضا و امکان لازم برای طرح اندیشه های جدید و تبادل نظر صحیح و عمیق و همه جانبه در موضوعات مختلف علمی و فرهنگی ایجاد شده است نتیجه آن شکوفایی جامعه در همه ابعاد بوده است، یعنی هم از جهات علمی شکوفا شدند و هم از جهات ثمرات علمی که در واقع تسلط بر طبیعت و استفاده بیشتر از طبیعت و مواهب دنیاست و طبعاً رفاه بیشتر در جامعه و اقتدار بیشتر در جامعه جهانی حاصل شده است.

این محقق و نویسنده کشورمان بیان کرد: برای نمونه می توان قرنهای اول دوران اسلامی را در نظر گرفت که البته آزاداندیشی به نحو نه چندان گسترده و مطلق بلکه به طور نسبی و بیشتر تحت اشراف و با محدودیتهایی توسط حکومتها، تا حدودی محقق شد که شاهد آثار آن از جهت شکوفایی علمی و صنعتی در جهان اسلام بودیم و تمدن اسلامی ناشی از این دوره آزاداندیشی شکوفا شد و به طور نسبی به شرایط خوبی رسید. اگر فضا ایده آل می بود قطعاً نتایج بهتری داشت.

وی به دوران ایران قبل از اسلام هم اشاره کرد و گفت: در دورانهای ماقبل اسلام در برخی از دوره های محدود و معدود، سرزمین بزرگ ایران تا حدودی شاهد آزاداندیشی بوده است. به هر نسبتی که آزاداندیشی فراهم بوده با موازین و محدودیتهای سازوکارهایی که برای جلوگیری از آن سوء استفاده از آزاداندیشی باید در نظر گرفت اگر این روش پیاده شود قطعاً آثار و نتایج خوبی خواهد داشت. بنابراین نکته مهم این است که همان طور که آزادی انسان محدود به حدودی است. آزاداندیشی هم می تواند حداقل در عرصه ارائه و ترویج اندیشه ها و دیدگاه ها دارای محدودیتهایی باشد یعنی هر اندیشه ای را نمی توان در هر جایی مطرح کرد.

عضو سابق شورای هماهنگی فعالیتهای قرآنی دانشگاههای کشور با اشاره به اینکه سطوح مردم و سطوح مخاطبان، شرایط جامعه، شرایط محیط و میزان فهم مخاطبان می تواند محدودیتهایی برای طرح آزاداندیشی یا طرح آزادانه اندیشه ها ایجاد کند که اینها هم بنابر مصالح جوامع متفاوت است و در زمانهای مختلف گاهی فرق می کند، تأکید کرد: حظ اساسی این است هرچه مصلحتها کمتر، محدودیتها کمتر و نگاه نسبت به این موضوع بیشتر باشد نتایج آن درخشانتر و شکوفایی حاصل از آن بیشتر خواهد بود.

عباسی مقدم تصریح کرد: اکنون براساس شرایط فعلی جامعه نکته مهم این است که ما هر ارزشی از ارزشهای اجتماعی و فرهنگی را بخواهیم در جامعه پیاده کنیم خیلی موانع و سوء برداشتها و سوء استفاده ها وجود دارد و لذا به خاطر وجود سوء برداشتها و سوء استفاده ها نمی توان اصل این ارزشها را کنار گذاشت. وقتی ارزشی مثل عدالت را می خواهید پیاده کنید یک سری سوء استفاده ها و سوء تعبیرهایی صورت می گیرد. وقتی می خواهید ارزشهایی مثل علم گرایی و حقیقت جویی را در جامعه پیاده کنید و حق افراد از

دانش و دانستن را ادا کنید ممکن است عده ای از اطلاعات و دانشها سوءاستفاده کنند اما این باعث نمی شود که این ارزش را مطلقا کنار بگذاریم.

وی با اشاره به اینکه در ارتباط با آزاداندیشی هم وضعیت همین طور است، اظهار داشت: موانع و محدودیتها و سوءاستفادههایی از این گونه ارزشها احتمال دارد و در جامعه اتفاق می افتد ما باید سازوکارها و نظاماتی را پیشبینی کنیم با استفاده از عقل جمعی و تجارب بشری و تجارب جوامع دیگر و هم تجارب جامعه خودمان در طول قرنهای گذشته که میزان سوء استفاده از این شعارهای مطلوب و ارزشهای خوب را کم کنیم با نظامات با قوانین با سازوکارهای مشخص قانونی و عرفی چون شاید نتوان همه چیز را به صورت قانون درآورد. بعضی وقتها عرف جامعه باید محدودیتها و کنترلهایی را ایجاد کند.

مسئول سابق کمیته قرآنی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری تصریح کرد: پس باید کاری کنیم که با سازوکارها و مکانیسمهای مطلوب و معقول نظام آزاداندیشی در همه عرصه ها چه عرصه های اقتصادی و علمی و فلسفی، دینی، سیاسی حتی باید آزاداندیشی وجود داشته باشد. به عنوان نمونه اگر کسی گفت نظام سیاسی ما احتیاج به اصلاحات و بازاندیشی دارد ما از ابتدا نباید این فکر را سرکوب کنیم و موضع منفی در مقابل آن نگیریم. این تجربه بشری که اکنون وجود دارد چه بسا با اندیشه های جدید نوتر و بازسازی و بهسازی شود و ما نتایج مطلوبتری از این امر بگیریم. عیبها و ایرادهای نظام سیاسی خودمان را بگیریم و نظام مطلوبتری را با تکیه بر آموزه های دینی و ملی پیدا کنیم چون بخشی از حکومت تجربه بشری است و بخشی از حکومت نظام سیاسی ناشی از اندیشه های دینی است و آن اندیشه های دینی هم ممکن است دچار اختلاف و نگرشهای متفاوت باشد.

وی تأکید کرد: بنابراین می توان این گونه مباحث را به دور از جنجال و التهاب سیاسی در جوامع علمی و تخصصی مطرح کرد اگر جواب داد و به نتیجه مطلوب رسیدیم آن وقت در مجامع عمومی هم مطرح کرد یا در نظام عقاید و مباحث دینی، آزاداندیشی لازم است وجود داشته باشد. وی با اشاره به اینکه در جایی که اختلاف نظر وجود دارد در عرصه های سیاسی و بعضی از عرصه های عقیدتی، طبعا اینها قابل بحث و چالش است، گفت: قابل اندیشه جدید، بازاندیشی و بازپروری است و می توان با نگاه های جدید به دستاوردهای نوبی در این زمینه رسید و همان طور که ما در طول چهل سال گذشته دیدیم که بسیاری از روشهایی که برای طرح اندیشه های دینی داشتیم تفاوت پیدا کرده است و روشهای جدیدی را تجربه کردیم مثلا ابتدا با نگاه فلسفی عقاید را مطرح می کردیم اکنون جامعه به این توجه رسیده است که با نگاه عرفانی و اخلاقی بهتر می توان مباحث دینی را مطرح کرد و یا عده ای معتقدند با نگاه قرآنی و نگاه به متون دین بهتر می توان اندیشه دینی را تسری ببخشیم و تعمیم دهیم یا در عرصه اقتصادی که قطعا آزاداندیشی لازم است چه معنا دارد که ما به صورت دگم و بسته یک سری روشها یا حتی مکاتب اقتصادی را نگاه کنیم که تجربه بشری است و هیچ اندیشه قوی الهی یا دینی پشت آن نیست.

عباسی مقدم در ادامه سخنانش تصریح کرد: همچنین در عرصه های فرهنگی که پر از تجربه ها و اندیشه های متفاوت است یعنی نگاهها و نظریه ها و دکترینها و مانیفستهای متعدد و متنوعی در عرصه مباحث فرهنگی و چگونگی اداره جامعه وجود دارد قسمتی را که به طور قاطع از اندیشه های دینی گرفته می شود أخذ می کنیم و تمسک می جوئیم و آن بخشی که در واقع منطقه فراغ و باز است و محدوده ای است که در دین نظر قاطع در مورد آن داده نشده با استفاده از خرد جمعی و با استفاده از تجربه های تاریخی و همچنین تجربه های سایر امتها و ملتها به شکل و سازوکار مطلوب برسیم که واقعا جامعه ما نیازمند بازاندیشی و بازنگری در سیاستهای فرهنگی خود است.

مشاور سابق قرآنی معاونت فرهنگی نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه ها در پایان سخنانش اظهار داشت: مثلا نظام تربیتی ما تلفیقی از نظام تربیتی اروپا و نظام تربیتی قدیم ایرانی است و قطعا این نظام با الگوی مطلوب اسلامی فاصله دارد. نظام اقتصادی و تربیت خانوادگی و ... نیز همین طور. در سایه آزاداندیشی می توانیم دستخوش تحولات خوبی شویم که جامعه ما را به شرایط ایده آل خود نزدیک کند.

کلید واژه های مطلب: دکتر مصطفی عباسی مقدم | عضو هیئت علمی دانشگاه کاشان | کرسی آزاداندیشی |